

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
"Viitorul"

BULETIN DE POLITICĂ EXTERNĂ AL MOLDOVEI

Numărul 16, Ianuarie 2011

MIZA POST-ELECTORALĂ A VIZITELOR GEOPOLITICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Ion Tăbârță

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

**CITIȚI ÎN
URMĂTOARELE
EDIȚII DESPRE:**

**Liberalizarea
pieței
transportului
aerian
în Moldova**

La alegerile parlamentare în Republica Moldova din 28 noiembrie 2010 nici unul dintre competitorii electorali nu a acumulat majoritatea parlamentară necesară pentru a forma guvernul. Negocierile post-electorale au reliefat două posibile alianțe de guvernare – de centru-stânga (PCRM-PDM) și de centru-dreapta (PDM-PLDM-PL) – balanța spre una din ele urmând să fie înclinată de Partidul Democrat. Fiecare din cele două alianțe de guvernare, pe lângă aspectele politice pur interne, au și puternice conotații geopolitice: cea de centru-stânga fiind una pro-rusă, iar cea de centru-dreapta – pro-occidentală. La rândul lor, actorii geopolitici vizați, fiecare având interesele sale în Moldova, prin vizitele efectuate la Chișinău au încercat să determine partidele parlamentare moldovenești să formeze o alianță de guvernare convenabilă lor în Republica Moldova.

Între est și vest

Seismul geopolitic de la sfârșitul „războiului rece” a dus la reconfigurarea celor două spații geopolitice principale existente în perioada postbelică – euroatlantismul și euroasiatismul. După „războiul rece”, linia de demarcare între cele două spații geopolitice s-a strumătat din Europa Centrală spre estul continentului, ajungând la hotarele Republicii Moldova.

Conceptul determinant al politicii externe multivectoriale a Republicii Moldova este cel al neutralității permanente. Echilibristica geopolitică stabilită de Chișinău a constituit în anii '90 ai secolului trecut linia de conduită externă a Republicii Moldova – fie cu ușoare accente pro-CSI, în timpul guvernării agrariene, sau fie cu nuanțe pro-europene, în timpul guvernului Sturza.

Republica Moldova s-a aflat (și se află) în ceea ce putem numi „capcană geopolitică”. În anii '90, Federația Rusă, în afară de conflictul transnistrean, nu avea pârghiile necesare de a se impune geopolitic în Republica Moldova. La rândul său, Occidentul manifesta un dezinteres față de partea răsăriteană a continentului european. Lucrurile s-au schimbat la începutul secolului al XXI-lea. Extinderea NATO și UE a adus Republica Moldova în zona de proximitate a acestor doi actori occidentali de maximă importanță. Vecinătatea Republicii Moldova cu UE și NATO a provocat creșterea interesului față de ea din partea statelor europene. Concomitent, Federația Rusă, după venirea lui Putin la conducere, s-a întărit ca stat, ceea ce a dus la diversificarea pârghiilor ei de influență asupra statelor din vecinătate. Dacă inițial „capcana geopolitică” în care a fost prinsă Republica Moldova a constat în neputință (Rusia) și dezinteres (Occident), atunci, ulterior, ea s-a transformat în putință (Moscova) și interes (Bruxelles și Washington).

PCRM, în prima fază după venirea la guvernare, a dorit să rupă echilibristica geopolitică a Republicii Moldova, încercând apropierea Chișinăului de spațiul euroasiatic. Kremlinul a reacționat la politică pro-rusă a comuniștilor moldoveni prin elaborarea Memorandumului Kozak, care ar fi avut drept consecință legarea Chișinăului de Moscova prin „transnistriizarea” Moldovei.

În anul 2003, în condițiile în care Occidentul se extindea geopolitic spre est (inclusiv prin intermediul „revoluțiilor cromatice” din Georgia și Ucraina), readucerea Republicii Moldovei în spațiul geopolitic euroasiatic era dificilă de realizat. Schimbarea vectorului extern al Republicii Moldova – de la est la vest, adică dinspre Uniunea Rusia-Belarus spre Uniunea Europeană – nu a însemnat altceva decât revenirea Moldovei la politica de echilibristică regională, caracteristică ei până în 2001.

Alianța pentru Integrarea Europeană, spre deosebire de PCRM care a mimat parcursul european al Chișinăului, surprinzător pentru foarte multă lume a făcut că Republica Moldova să aibă un comportament remarcabil în dialog cu Bruxelles-ul. Moldova „povestea de succes” a Parteneriatului Estic a devenit și mai vizibilă pe fundalul reculului european al Ucrainei. Prin acțiunile sale, guvernarea AIE a creat toate condițiile să scoată din nou Republica Moldova din echilibristica geopolitică regională, de această dată mișcarea fiind spre vest.

Disputa vizitelor geopolitice

Republica Moldova a ajuns să se afle la confluența a două spații geopolitice de anvergură – între o Rusie în revenire și un Occident în extindere. În aceste condiții, miza geopolitică a alegerilor electorale din 28 noiembrie a crescut enorm.

Tonul disputei geopolitice ruso-occidentale a fost dat de Rusia prin vizita inopinată la Chișinău, la 4-5 decembrie, a șefului Administrației prezidențiale de la Moscova, Serghei Naříșkin. Chiar de la aeroport oficialul rus a operat cu așa noțiuni (problematic pentru Republica Moldova în opinia lui Naříșkin) ca statalitate, suveranitate, orientare geopolitică. Mai departe, el a afirmat că doar un guvern funcțional al Republicii Moldova poate soluționa aceste probleme în contextul unui parteneriat strategic între Rusia și Moldova. Compoziția guvernului funcțional

dorit de Moscova în Moldova a fost scoasă la suprafață de Narîșkin când la reședința ambasa-dei Federației Ruse din Chișinău s-a întâlnit cu liderii PCRM și PDM, ostentativ ignorând PLDM, iar cu liderul PL – președintele interimar, Mihai Ghimpu – întâlnindu-se mai mult protocolar și formal.

La puțin timp după „mișcarea” geopolitică a Rusiei, prin vizita de lucru la Chișinău, la 8 decembrie, a miniștrilor de externe ai Poloniei, Radoslaw Sikorski, și Suediei, Carl Bildt, a urmat răspunsul Occidentului. Cei doi oficiali europeni, inițiatorii Parteneriatului Estic, au declarat că au venit aici nu doar din partea Poloniei și Suediei, ci din partea întregii Uniuni Europene. Mesajul lor a fost unul foarte încurajator pentru Republica Moldova, care este îndemnată să persevereze în cadrul Parteneriatul Estic și pe parcursul său european. Menționând că Uniunea Europeană dorește să vadă formarea rapidă a unui guvern care ar permite continuarea reformelor, ei de fapt au sugerat că Bruxelles-ul dorește reiterarea Alianței pentru Integrare Europeană. Elocventă este durată întâlnirilor lui Sikorski și Bildt cu partidele componente ale unei eventuale alianțe de centru-stângă – de numai 15 minute cu reprezentanții PCRM (cu fotografierea simbolică la monumentul lui Lenin) și de aproape o oră cu liderii PDM.

Vizita lui Sikorski și Bildt la Chișinău a fost dublată de cele ale lui Jerzy Buzek, președintele Parlamentului European, și Werner Hoyer, ministrul de stat în cadrul Ministerului Federal al Afacerilor Externe a Germaniei. Mesajul lui Buzek a fost unul cât se poate de clar pentru clasa politică moldovenească: „Republica Moldova trebuie să rămână pe drumul european pe care l-a ales, acest fapt fiind de o importanță deosebită atât pentru UE, cât și pentru cetățenii Republicii Moldova”. Vizita lui Hoyer la Chișinău este o dovadă a seriozității intențiilor Germaniei privind Republica Moldova în discuțiile cu Rusia referitoare la reconfigurarea securității europene.

Importanța Moldovei

După dezastrul geopolitic din anii '90 ai secolului trecut, Rusia depune eforturi serioase să-și recâștige pozițiile pierdute. Spațiul CSI este primul vizat în revenirea geopolitică a Rusiei. „Revoluțiile cromatice” din Georgia și Ucraina au fost interpretate de către Rusia drept o invazie geopolitică a Occidentului în spațiul ei vital de protecție. După ce în 2003-2005 a fost înfrântă de către Occident în „revoluțiile cromatice” din Georgia și Ucraina, Rusia (ne fiind capabilă să instituționalizeze spațiul CSI) a ripostat dur în anii următori, folosind pe larg „armele” economice și energetice împotriva statelor „rebele” din CSI. În urma acțiunilor sale, Moscova a reușit să anihileze GUAM-ul și să revină geopolitic în Ucraina, însă a suferit un eșec (în pofida succese-lor militare) usturător în Georgia.

Pentru Moscova prezența în Republica Moldova semnifică rămânerea Rusiei ca subiect geopolitic real în sud-estul Europei. Administrația de la Kremlin abordează Moldova reieșind din două scenarii geopolitice: 1) dacă Federația Rusă dorește să rămână prezentă geopolitic în Europa de Sud-Est, atunci ea trebuie să facă tot posibilul să nu plece din Republica Moldova; 2) dacă Rusia pleacă din Moldova, atunci locul ei va fi suplinat de principalii actori geopolitici occidentali, preponderent UE și poate NATO, ceea ce Kremlinul nicidecum nu-și dorește. Ambiguitatea politicii Federației Ruse față de Republica Moldova a fost amplificată și de suspiciunea Moscovei că Chișinăul permanent „joacă” pe două fronturi.

În relația sa cu Republica Moldova, Rusia nu mai vrea garanții verbale cum au fost, în linia mari, până acum. Pe viitor, Moscova dorește să încheie cu Moldova în scris un parteneriat strategic larg cu caracter geopolitic (politic, economic, social și cultural). În schimb, Federația Rusă promite Republicii Moldova avantaje economice importante (reducerea prețului importului la gaze, undă verde la exportul de vinuri și produse agricole).

Transformarea geopolitică de la începutul anilor '90 ai secolului trecut a provocat mișcarea spre est a ambelor subspații geopolitice occidentale – euroatlantismul și eurocontinentalismul. La hotar de secole, NATO (expresia euroatlantismului) și UE (expresia eurocontinentalismului)

au devenit vecine ale CSI, ceea ce în termenii geopolitici percepuți la Moscova înseamnă că Occidentul a redevenit vecinul geopolitic al Rusiei.

La moment, se pare, NATO a hotărât să se opească la hotarele CSI. UE încercă să acționeze în spațiul CSI instituțional, lansând o serie de politici cu scopul să aducă Europei mai multă stabilitate și securitate la granița de est. Politica Noii Vecinătăți, lansată de Bruxelles la momentul extinderii din anul 2004, a vizat un cadru geografic mai larg, referindu-se la toți vecinii UE, nu numai la cei din Europa. Ulterior, în anul 2009, în scopul redării unei noi dimensiuni politicii europene de vecinătate, UE a lansat Parteneriatul Estic, care se referă nemijlocit la cele șase state europene din CSI.

Ambele politici instituționale europene – atât Politica Noii Vecinătăți, cât și Parteneriatul Estic – nu s-au realizat până la capăt. Inițial, cel mai bine s-a comportat în cadrul Parteneriatului Estic Ucraina. După venirea lui Ianucovici în fruntea administrației de la Kiev, acest stat a făcut „un pas înapoi” pe calea europeană. Pe de altă parte, în anul 2010, Chișinăul a făcut progrese semnificative în dialog cu Bruxelles-ul. Succesele europene ale Republicii Moldova au demonstrat că Parteneriatul Estic este viabil. Din această cauză, Republica Moldova a devenit „la modă” la Bruxelles, UE investind foarte mult în Moldova, inclusiv și la capitolul imagine. Pentru continuarea drumului european, UE oferă Republicii Moldova sute de milioane de euro și promite scoaterea vizelor, imediat după îndeplinirea criteriilor cerute de Bruxelles.

În context european, pe parcursul anului 2010 am asistat la un dialog fără precedent între UE (prin intermediul Germaniei) și Rusia. Bruxelles-ul este gata să încheie un parteneriat strategic (de modernizare) cu Moscova care ar viza în modul cel mai direct statele din spațiul intermediar (statele Parteneriatului Estic) dintre UE și Rusia. Însă, UE și Rusia au viziuni optice diferite privind statele amplasate geografic între ele. Spre deosebire de Rusia, care tratează statele europene ale CSI drept un tot întreg al spațiului său geopolitic, Bruxelles-ul percepe cele șase state ale Parteneriatului Estic mai mult ca un spațiu intermediar de securitate dintre Rusia și UE.

Concluzii

Situația post-electorală după 28 noiembrie din Republica Moldova este o dovadă concludentă că polarizarea politică a căpătat puternice conotații geopolitice. Vizitele oficialilor străini la Chișinău în perioada post-electorală ne sugerează câteva concluzii. Prima este că Moldova contează pe plan regional. Marii actori din regiune pentru ași realiza scopurile sale geopolitice sunt gata să ofere Republicii Moldova anumite privilegii și facilități. A doua (cu conjunctură externă) se referă la substanța dialogului ruso-german din anul 2010. Prin vizita lui Narîșkin la Chișinău, Rusia a dat un semnal clar UE că Republica Moldova nu poate avansa în cadrul Parteneriatului Estic fără acceptul Rusiei. A treia (în plan intern) este că vizitele oficialilor străini, deși au creat anumite confuzii în rândurile clasei politice autohtone, hotărârea de creare a alianței de guvernare în Republica Moldova a fost luată la Chișinău și nu decisă în exterior.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.